

УДК 657.3

Кошій О.В., д.е.н., професор

Луцький національний технічний університет

o.kocshiy@lntu.edu.u

Koshchii Oksana. Doctor of Economic Sciences, Professor

Lutsk National Technical University

o.kocshiy@lntu.edu.u

УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто питання управління операційними витратами підприємства. Виявлено зниження питомої частки вітчизняних підприємств, які отримують прибуток та зниження рівня рентабельності їх діяльності. Обґрунтовано необхідність удосконалення управління операційними витратами на вітчизняних підприємствах. Наголошено на потребі підвищення уваги керівництва вітчизняних підприємств до оптимізації їх витрат. Запропоновано основні методи та заходи для оптимізації витрат.

Ключові слова: витрати, операційні витрати, підприємство, управління витратами, система управління витратами, оптимізація витрат

MANAGEMENT OF OPERATIONAL COSTS OF THE ENTERPRISE

The article deals with the management of operating expenses of the enterprise. The impact of the company's expenses on the size of the profit and the efficiency of its functioning, financial stability, development, competitiveness of the products and the company itself is substantiated. A decrease in the specific share of domestic enterprises that receive a profit and a decrease in the level of profitability of their activities were revealed. The necessity of improving the management of operating expenses at domestic enterprises is substantiated. A cost management system is proposed, which consists of the following components: development of solutions (forecasting, planning); implementation of decisions (optimization, motivation, regulation); performance control (accounting, analysis). It is emphasized the need to increase the attention of the management of domestic enterprises to the optimization of their costs, focused on finding ways of the most effective management of costs in conditions of limited financial capabilities of the enterprise.

The main methods of cost optimization are proposed. The main measures for optimizing costs are proposed: reducing the cost of production, introducing resource-saving technologies, eliminating non-productive costs, increasing the technical level of production, diversifying production, eliminating product shortages, optimizing the range of products, reducing management costs, observing financial and technological

discipline, express cost reduction, optimizing the use of assets and capital, increasing labor productivity, reducing inefficient personnel, reducing the labor intensity of business processes, using methods of reducing and optimizing costs, implementing «lean production» technology.

Key words: costs, operating costs, enterprise, cost management, cost management system, cost optimization

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах інтенсивної конкуренції на ринку важливу роль відіграє здатність підприємства належним чином управляти операційними витратами. Це виступає передумовою зниження витрат підприємства, прибуткового його функціонування, спроможності виготовляти конкурентоспроможну продукцію та бути конкурентоспроможним на ринку у довгостроковій перспективі тощо.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблемі управління витратами підприємства присвятили праці Борисюк І. О., Присяжнюк Л. Г., Рибіна Л.О., Свистун Л. А., Семеняка Я. В., Яценко Т. О. тощо. Особливо важливу роль для підприємства відіграють його операційні витрати. Тому виникає необхідність приділяти ретельну увагу управлінню саме даним видом витрат.

Цілі статті. Ціль статті полягає у розробці рекомендацій щодо удосконалення управління операційними витратами підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема управління витратами є однією з найактуальніших і найскладніших для кожного підприємства, тому що від рівня та динаміки витрат залежить розмір його прибутку, наявність коштів на розвиток та вдосконалення.

Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства (Яценко і Свистун, 2019).

Особливо актуальним є питання управління витратами для вітчизняних підприємств. Протягом останніх років спостерігалась негативна тенденція до зменшення питомої

частки вітчизняних підприємств, які одержували прибуток (табл. 1). У 2022 р. лише 65,8 % вітчизняних підприємств працювали прибутково, що було на 7,1 відсоткові пункти менше рівня 2021 р. та на 6,6 відсоткові пункти менше рівня 2017 р.

Таблиця 1

Чистий прибуток (збиток) підприємств, %

Показники	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Підприємства, які одержали прибуток	72,4	73,9	73,6	71,0	72,9	65,8
Підприємства, які одержали збиток	27,6	26,1	26,4	29,0	27,1	34,2

Джерело: (Державна служба статистики України)

Негативну тенденцію до зменшення проявляв і показник рентабельності діяльності вітчизняних підприємств. У 2022 р. рентабельність операційної діяльності вітчизняних підприємств становила 3,7 % (табл. 2).

Таблиця 2

Рентабельність діяльності підприємств, %

	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств	8,8	8,1	10,2	6,2	12,6	3,7
Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств	3,0	4,5	7,6	0,9	10,1	-2,8

Джерело: (Державна служба статистики України)

Цей показник був помітно меншим рівня 2021 р. (на 8,9 відсоткові пункти) та рівня 2017 р. (на 5,1 відсоткові пункти). Це вимагає пошуку шляхів підвищення ефективності функціонування вітчизняних підприємств.

Негативні фінансові результати діяльності, зростання витрат, зменшення прибутку, зниження рентабельності

діяльності зачасту зумовлені відсутністю чітко визначеної системи управління витратами на підприємствах, нестачею необхідної управлінської інформації, прорахунками в управлінні тощо.

В першу чергу для вирішення вищеперелічених проблем на вітчизняних підприємствах слід приділити належну увагу питанням управління витратами і для цього потрібно створити дієву систему управління ними (рис. 1).

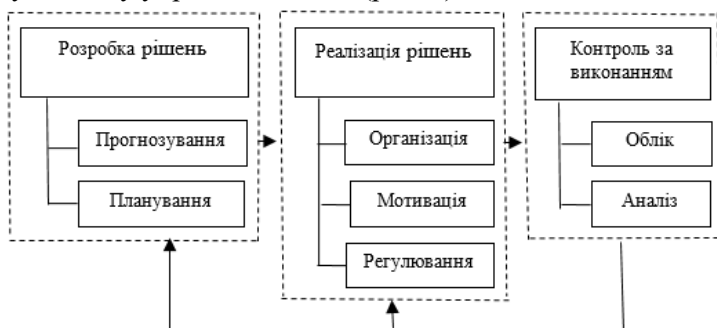

Рис. 1. Структура системи управління витратами
Джерело: (Присяжнюк, 2017)

Налагоджена система управління витратами має сприяти зростанню ефективності діяльності, збільшенню прибутку, зростанню рентабельності, забезпеченню фінансової стабільності та розвитку підприємства (Борисюк і Семеняка, 2017).

При цьому зниження рівня операційних витрат не може бути основною метою управління витратами, тому що це може привести до зниження якості продукції та її конкурентоспроможності на ринку.

Для забезпечення успішного функціонування підприємств особливу увагу слід приділити оптимізації його операційних витрат. Уміння ефективно оптимізувати витрати і одержувати від них максимальний результат є важливою складовою стабільності функціонування підприємства у ринкових умовах господарювання.

Оптимізація витрат представляє собою процес пошуку і

вибору найефективніших методів господарювання в умовах обмежених ресурсів (Присяжнюк, 2017). Вона представляє собою не просто зменшення витрат для збільшення прибутку, а пошук шляхів найефективнішого управління витратами в умовах обмежених фінансових можливостей підприємства (Рибіна, 2017).

Для оптимізації операційних витрат підприємства рекомендують використовувати наступні методи: функціонально-вартісний аналіз, АВС-аналіз, XYZ-аналіз тощо.

Для оптимізації операційних витрат підприємства доцільно вживати широкий перелік заходів (рис. 2).

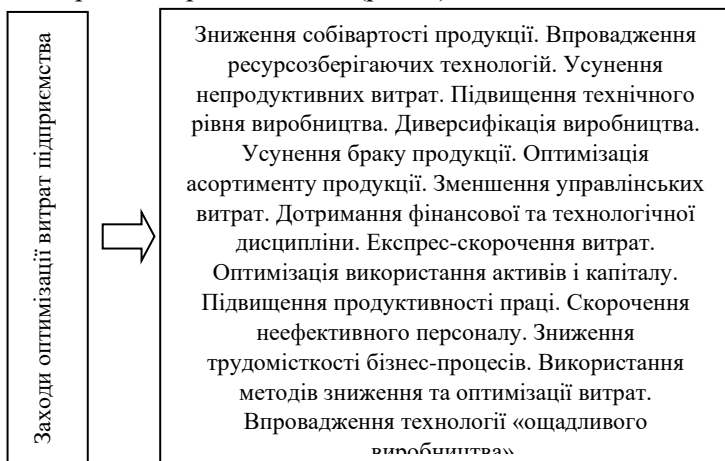

Рис. 2. Заходи оптимізації операційних витрат підприємства
Джерело: (Яценко і Свистун)

Висновки. Таким чином, для підвищення ефективності функціонування вітчизняних підприємств на ринку слід приділити увагу удосконаленню управління їх витратами. Особливі зусилля слід приділити формуванню дієвої системи управління витратами та пошуку шляхів оптимізації операційних витрат.

Список бібліографічного опису

1. Яценко Т.О., Свистун Л.А. Процеси та методи оптимізації витрат у системі завдань управління підприємством. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/154.pdf (дата звернення 11.09.2023).
2. Присяжнюк Л.Г. Оптимізація витрат машинобудівної галузі. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2017. № 14. С. 189-196.
3. Рибіна Л.О. Оптимізація оподаткування підприємства як складова системи бюджетування підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 4 (9). С. 215-218.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 19.09.2023).
5. Борисяк І.О., Семеняка Я.В. Формування системи управління витратами підприємства. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/borysiuk.pdf> (дата звернення 01.10.2023).

References

1. Yatsenko, T.O., Svystun, L.A. Protsesty ta metody optymizatsii vytrat u systemi zavadan upravlinnia pidpriumstvom. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/154.pdf (data zvernennia 11.09.2023). [in Ukrainian].
2. Prysiazhniuk, L.H. Optymizatsiia vytrat mashynobudivnoi haluzi. Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». 2017. No 14. P. 189-196. [in Ukrainian].
3. Rybina, L.O. Optymizatsiia opodatkuvannia pidpriumstva yak skladova systemy biudzhetuвання pidpriumstva. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. 2017. No 4 (9). P. 215-218. [in Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia 19.09.2023). [in Ukrainian].
5. Borysiuk, I.O., Semeniaka, Ya.V. Formuvannia systemy upravlinnia vytratamy pidpriumstva. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/borysiuk.pdf> (data zvernennia 01.10.2023). [in Ukrainian].